Література:

1. Unit 42. 2025 Unit 42 Global Incident Response Report: Social Engineering Edition. Palo Alto Networks. 2025. URL: https://unit42.paloaltonetworks.com/2025-unit-42-global-incident-response-report-social-engineering-edition

2. Microsoft Digital Defense Report 2025. Microsoft Corporation, 2025. URL: https://cdn-dynmedia-1.microsoft.com/is/content/microsoftcorp/microsoft/msc/documents/presentations/CSR/Microsoft-Digital-Defense-Report-2025.pdf

3. Benusi A. A Practical Analysis of Social Engineering Attacks and Countermeasures. *CEUR Workshop Proceedings*. 2025. Vol. 4044. URL: https://ceur-ws.org/Vol-4044/short02.pdf

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-61

СПЕЦИФІКА ГЛОБАЛЬНИХ ЮРИДИЧНИХ МЕХАНІЗМІВ У ВИМІРІ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

Кушнір В. В.

здобувач 3 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії,
спеціальності 293 «Міжнародне право»,
кафедри морського та міжнародного права
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна

Аспекти системної протидії дезінформації та пропаганді у її різних форматах набуло для вітчизняної юридичної доктрини максимально гострих рис за умов масштабної російської агресії.

У відповідному контексті слід вказати на розвиток стандартів ООН у сфері протидії дезінформації у резолюції Ради Безпеки 2686 (2023) від 14 червня 2023 року, яка оцінює відповідні виклики насамперед у вимірі міжнародної безпеки, вказуючи на «випадки насильства, що підживлюється використанням мови ненависті, поширенням хибної інформації та дезінформацією, у тому числі у соціальних мережах», й на «жертви нетерпимості, дискримінації та підбурювання у ситуаціях збройного конфлікту», але з особливою увагою до «боротьби з дезінформацією та поширенням хибної інформації з метою зміцнення

здатності операцій ООН щодо підтримки миру виконувати свої мандати та підвищення рівня захищеності та безпеки миротворців» [2].

Надалі, у червні 2024 р. Генеральний секретар ООН забезпечив оприлюднення такого документа, як Глобальні принципи інформаційної сумлінності ООН, що «описують концепцію майбутнього, в якому буде подолано дисбаланс сил, тому невелика група суб'єктів, включаючи технологічні компанії, що базуються в кількох країнах, більше не монополізуватиме контроль над глобальними інформаційними потоками». Цей документ приписує зосередитися на таких підходах як «довіра та стійкість суспільства», «здорові стимули для економіки», «розширення прав та можливостей суспільства», «незалежні, вільні та плюралістичні медіа» та «підвищення прозорості та розширення доступу до даних» [4].

Щобільше, схвалення резолюції 76/227 й наведених доповідей посадовців ООН також сприяло нормотворчій діяльності Ради з прав людини. Резолюція цього органу Об'єднаних Націй 49/21 «Роль держав у боротьбі з негативним впливом дезінформації на здійснення та реалізацію прав людини», ухвалена у 2022 році наголошує, що «дезінформація може замислюватися і поширюватися для введення в оману та для порушення й утисків прав людини.., у тому числі під час надзвичайних ситуацій, криз та збройних конфліктів, коли така інформація має життєво важливе значення» [3].

Додамо, що резолюція 49/21 особливо наголошує на тому, що «кампанії з дезінформації можуть використовуватися для очорнення окремих осіб та груп, поглиблення соціальних протиріч, сіяння розбрату, поляризації суспільства, поширення ненависті, расизму, ксенофобії, негативних стереотипів та стигматизації, а також для підбурювання до насильства, дискримінації» тощо. При цьому підкреслюється, що «дезінформація є загрозою демократії, яка може придушувати політичну активність, породжувати або поглиблювати недовіру до демократичних інститутів та процесів та перешкоджати реалізації усвідомленої участі у політичних та громадських справах» [3].

Наведена резолюція 49/21 водночас є примітною у тому, що прямо «закликає всі держави утримуватися від проведення чи спонсорування кампаній з дезінформації на національному чи транснаціональному рівнях у політичних чи інших цілях та рекомендує їм засуджувати такі дії» [3]; таким чином, на відміну від резолюції 76/227, яка просто встановлює відповідальність держав за дезінформацію, цей документ прямо констатую ключову роль самих держав у її фабрикації та поширенні.

Наступна резолюція Ради з прав людини ООН 55/10 від 3 квітня 2024 року з тією самою назвою повторює більшість тез наведеної

резолюції 49/21 й водночас зазначає, що «поширення дезінформації нерідко може бути транснаціональним явищем і використовуватися державами та спонсорованими державами суб'єктами як частина гібридних операцій з метою надання впливу, спрямованих на експлуатацію та підрив свободи суспільств, та може супроводжуватись серйозними порушеннями міжнародного права», вказуючи на «посилення ризиків, які дезінформація може додати у виборчі та інші демократичні процеси» [3].

Особливу роль у вимірі формування глобальних стандартів протидії дискримінації мала б відігравати ЮНЕСКО, яка вважає свою «роль у сфері заохочення та захисту свободи вираження поглядів та доступу до інформації» центральною у системі ООН та має відповідний Сектор комунікації та інформації [1]. Втім, першим документом ЮНЕСКО у цій сфері стала Декларацію «Віндхук+30», яку Генеральна конференція організації схвалила на своїй 41 сесії у листопаді 2021 року. Цей документ, серед іншого, згадує «поширення, розширення і пропаганду за допомогою керованих людиною та автоматизованих систем потенційно шкідливих матеріалів у цифровому форматі, включаючи дезінформацію та ненависницьку риторику» [5], але конкретних шляхів протидії дискримінації не пропонує.

У листопаді 2023 р. Генеральний директор ЮНЕСКО представила керівні принципи регулювання цифрових платформ з метою боротьби з дезінформацією в інтернеті та захисту свободи вираження поглядів, однак до жовтня 2024 року ЮНЕСКО не було прийнято жодного офіційного рішення, що безпосередньо стосується боротьби з поширенням та посиленням дезінформації. Тоді, на 220-й сесії Виконавчої ради організації був затверджений документ «Боротьба з дезінформацією з метою заохочення та захисту свободи вираження поглядів та доступу до інформації» [1].

Це рішення ЮНЕСКО констатувало, що дезінформація є однією з головних загроз нашого часу, «може вводити в оману та розколювати громадську думку, сприяти пропаганді насильницького екстремізму та розпалювання ненависті, що зрештою підриває довіру до джерел інформації у світі, де повсюдно поширене підключення до Інтернету» та «порушує принципи сумлінності при поводженні з інформацією та перешкоджає прийняттю людьми зважених рішень з питань екології, міграції, освіти, науки і культури» тощо. Додатково рішення визнає «ризики для збереження миру, пов'язані з дезінформацією, хибною інформацією, мовою ненависті та контентом, що підбурює до заподіяння шкоди, у тому числі з контентом, що поширюється через цифрові платформи» [1].

Втім, зазначений документ ЮНЕСКО не запропонував підходів, істотно відмінних від означених у резолюції Генасамблеї 76/227, міркуючи про «стратегії боротьби з дезінформацією відповідно до наявних передових методів та політики», які при цьому не мали б обмежувати «свободу вираження поглядів на користь регулювання, модерації та цензури». Рішення ЮНЕСКО учергове зазначило, що «для боротьби з дезінформацією потрібне вживання багатопланових та багатосторонніх заходів реагування», окремо наголошуючи на таких підходах, як свобода слова та безпека журналістів; розвиток засобів інформації та їх робота у надзвичайних ситуаціях; медійна грамотність та цифрові навички [1].

Крім ЮНЕСКО питання протидії дискримінації за останні роки можна було помітити у діяльності Міжрегіонального дослідницького інституту ООН з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ), який досліджує відмінності різних типів дезінформації, фейкових новин, мови ворожнечі та свободи вираження поглядів, з особливою увагою на роль мови ненависті та дезінформації в соціальних мережах у воєнних та політичних пропагандистських кампаніях та на роль штучного інтелекту в дезінформації [1].

Отже, поступово підходи ООН до оцінки феномену дезінформації розширилися, охопивши ситуацію міжнародної безпеки, конфліктів та інформаційних війн. Крім того, все чіткіше формується суб'єктність держав не тільки у вимірі їх відповідальності у сфері дезінформації, але і як основних порушників відповідних вимог міжнародної співпраці.

Відповідні глобальні стандарти протидії дезінформації продовжують свій розвиток під егідою Генасамблеї ООН та її Третього комітету, Ради Безпеки та Ради з прав людини ООН, її Секретаріату й Управління Верховного комісара з прав людини, а також ЮНЕСКО, що зумовлює потребу наступних наукових досліджень викликів інформаційної війни у відповідному вимірі.

Література:

1. Countering disinformation for the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms. Call for inputs. OHCHR. 30 April 2022. *UN*. URL: https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/2022/call-inputs-countering-disinformation-promotion-and-protection-human-rights

2. Resolution 2686 (2023). Adopted by the Security Council at its 9347th meeting, on 14 June 2023. *UN*. URL: https://docs.un.org/en/S/RES/2686(2023)

3. Role of States in countering the negative impact of disinformation on the enjoyment and realization of human rights. Resolution 49/21 adopted

by the Human Rights Council on 1 April 2022. *UN*. URL: https://docs.un.org/en/A/HRC/res/49/21

4. United Nations Global Principles For Information Integrity. Recommendations for Multi-stakeholder Action. 2024. *UN*. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/un-global-principles-for-information-integrity-en.pdf

5. Windhoek + 30 Declaration: information as a public good, World Press Freedom Day 2021. *UNESCO*. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378158

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-62

РОЗУМІННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Стиранка М. Б.
кандидат юридичних наук,
адвокат
м. Львів, Україна

У пункті AC Резолюції порушено питання про правову природу робота та її співвіднесеність із чинними юридичними категоріями. Пункт AF фіксує, що звичних моделей відповідальності виробника недостатньо у випадках, коли рішення приймає сам робот. Аналогічний висновок у пункті AG зроблено щодо договірної відповідальності: колізії виникають тоді, коли робот здатний самостійно обирати контрагента, погоджувати умови та укладати угоди. Водночас підкреслено, що Резолюція має рекомендаційний характер і не є обов'язковим нормативним актом для держав-членів ЄС. При цьому нормативне регулювання у багатьох зарубіжних країн уже виходять за межі виключно фізичних осіб як носіїв прав, визнаючи поряд із ними інші види суб'єктів права (зокрема, організації та інституційні утворення), що підтверджує можливість різних конструкцій правосуб'єктності поза суто біологічним виміром [1, p. 361]. Комісія з цивільно-правового регулювання у сфері робототехніки Європейського Парламенту 31.05.2016 запропонувала Єврокомісії законодавчо запровадити нову правосуб'єктність «цифрових (електронних) осіб» для юнітів штучного інтелекту, наділивши їх таких правами (деякими аналогами прав людини) і обов'язками [2].

У підпункті «f» пункту 59 Резолюції Європейського Парламенту (рекомендації Комісії з цивільно-правового регулювання